

DIALOGU GRINDŽIAMĖ LITERATŪROS KŪRINIŲ APTARIMAI

Literatūros kūrinių aptarimai mums patinka, nes daugiau išmokstame. Išmokstame daugiau žodžių ir posakių, taip pat skaityti. Vienas pavyzdys – du berniukai iš mano klasės. Vieno vardas – Ayoubas, o kito – Kavis. Būtent šiuose aptarimuose jie išmoko skaityti. Kodėl? Todėl, kad jiems buvo įdomu, kas ten vyksta, ir jie norėjo diskutuoti kartu su mumis, o kadangi nemokėjo skaityti, turėjo labai pasistengti. Jie daug mokėsi ir vis skaitė iš naujo, kol, galiausiai, įdėję tiek daug pastangų, išmoko skaityti. [Tai pavyko ir] dėl to, kad, kai jie skaitė šiuose susitikimuose aptariamas knygas, namuose visada būdavo, su kuo skaityti, taip pat jiems padėjo giminaičiai arba į svečius užsukę draugai.

Ištrauka iš 10-metės mokinės Anios pasakojimo Europos Parlamente apie dialogu grindžiamus literatūros kūrinių aptarimus.

DIALOGU GRINDŽIAMY LITERATŪROS KŪRINIŲ APTARIMAI

PAGRINDINIAI FAKTAI

Dialogu grindžiami literatūros kūrybinių aptarimai – viena iš **sėkmingų mokymo iniciatyvų**, nustatytų įgyvendinant mokslinių tyrimų projektą **INCLUD-ED**¹. Vykstant projektui INCLUD-ED buvo nagrinėjamos švietimo strategijos, kuriomis padedama panaikinti nelygybę ir skatinama socialinė sanglauda, taip pat strategijos, kurios lemia socialinę atskirtį. Ypatingas dėmesys skirtas pažeidžiamoms ir marginalizuotoms grupėms. Sėkmingas mokymo iniciatyvas, padedančias mokyti rizikos grupėms priklausančius mokinius, **sudaro universalios dalys, kurios, kaip buvo įrodyta, gali būti perkeliamos** ir įgyvendinamos labai skirtingomis sąlygomis, todėl lemia sėkmingą mokymą. Dialogu grindžiami literatūros kūrybinių aptarimai rengiami siekiant pagerinti vaikų ir jaunuolių mokymą įvairiomis sąlygomis visame pasaulyje.

Skaitymo svarba dabartinėje visuomenėje – akivaizdi. Kadangi skaitymas yra vienas pagrindinių gebėjimų, būtinų norint **toliau mokytis**, reikiamų skaitymo įgūdžių neįgiję mokiniai neišvengiamai patirs rimtų sunkumų mokydami kitų dalykų. Kita vertus, jei skaitymo įgūdžiai geri, lengviau mokytis kitų mokymo programos dalykų, o kalbant bendriau – mažėja pavojus kartoti kursą arba nebaigti vidurinės mokyklos. Kitaip tariant, skaitymo sunkumai sietini su aukštesniais **prastų mokymosi rezultatu, segregacijos, mokyklos nebaigimo ir nelygybės švietimo srityje** rodikliais. Visų pirma tai turi įtakos įvairioms mažumoms, pavyzdžiui, mokiniams imigrantams arba romų kilmės mokiniams, kurie dažnai patiria segregaciją vykstant oficialioms ir neoficialioms procedūroms, įvairiomis mokyklinio ugdymo aplinkybėmis, taip pat mokykloje, kurioje jie jau mokosi.

Kaip matyti iš mokymosi mokslų srityje surinktų duomenų, konkrečiai – susijusių su skaitymu, rengiant dialogu grindžiamus literatūros kūrybinių aptarimus, t. y. laikantis dialogu grindžiamo požiūrio į mokymąsi, užtikrinamas aktyvesnis ir kokybiškesnis visų mokinių tarpusavio bendravimas. Pagal dialogu grindžiamo mokymosi teoriją² besimokantys asmenys, dalyvaudami asmeninių ir socialinių pokyčių procesuose per nešališką dialogą, kuriuo pripažįstamas kiekvieno asmens kultūrinis intelektas ir juo remiamasi, pasiekia aukštą dalyko žinių lygį. Dialogu grindžiamu mokymusi siekiama pokyčių, stiprinamas dialogo, kaip priemonės, vaidmuo. Šis metodas grindžiamas solidarumu, padeda ugdyti supratimą, taip pat juo propaguojamas įvairios kilmės asmenų lygiavertiškumas.

Dialogu grindžiami literatūros kūrybinių aptarimai gali būti rengiami kaip atskira veikla, tačiau šis metodas **mokyklose** taip pat įgyvendinamas kaip projekto „**Besimokančios bendruomenės**“ veikla kartu su kitomis sėkmingomis mokymo iniciatyvomis, pavyzdžiui, su interaktyvių grupių arba šeimos švietimo iniciatyvomis. „Besimokančios bendruomenės“ – projektas, grindžiamas visos mokyklos intervencija per įvairias sėkmingas mokymo iniciatyvas siekiant išspręsti mokyklos nebaigimo problemą ir pagerinti mokymosi rezultatus bei socialinę sanglaudą. Remdamosi šiose mokyklose pasiektais teigiamais pokyčiais Europos Komisija ir Europos Taryba rekomendavo šį mokyklų kaip besimokančių bendruomenių metodą taikyti kaip vieną iš metodų, padedančių

¹ Visa čia pateikta informacija grindžiama projekto INCLUD-ED rezultatais.

² Aubert, A., Flecha, A., García, C., Flecha, R., & Racionero, S. (2008). *Aprendizaje dialógico en la sociedad de la información*. Barcelona: Hipatia; Flecha, R. (2000). *Sharing Words: Theory and Practice of Dialogic Learning* (liet. „Dalytis žodžiais. Dialogu grindžiamo mokymosi teorija ir praktika“). Lanham, M.D: Rowman & Littlefield.

mažinti mokyklos nebaigimo mastą ir gerinti mokymosi rezultatus³.

KOKIA DIALOGU GRINDŽIAMŲ LITERATŪROS KŪRINIŲ APTARIMŲ ESMĖ?

Dialogu grindžiami literatūros kūrinių aptarimai – dialogo forma organizuojama skaitymo veikla, kai vadovaujamosi dviem principais: skaitoma **klasikinės literatūros knyga** (pvz., „Romeo ir Džiuljeta“, „Odiseja“, „Don Kichotas“), o paskui pagal dialogu grindžiamą mokymosi metodiką **aptariama jos prasmė, atliekama teksto interpretacija ir išsakoma nuomonė**.

Šie aptarimai vyksta taip: prieš aptarimą klasės nariai išsirenka pasaulinės klasikinės literatūros knygą ir susitaria, kiek puslapių perskaitys iki kito aptarimo. Paskui kiekvienas dalyvis namuose perskaito tekstą ir išsirenka labiausiai patikusią arba dėmesį pritraukusią pastraipą, kad galėtų ją aptarti grupėje. Vykstat aptarimui vadovas kiekvienam dalyviui suteikia galimybę pasisakyti – kiekvienas garsiai perskaito pastraipą ir paaiškina, kodėl ją pasirinko. Paskui vadovas suteikia žodį kitiems dalyviams, kad šie galėtų aptarti tą pastraipą. Per visą susitikimą kiekviena pastraipa aptariama tokia pačia tvarka.

Dialogu grindžiami literatūros kūrinių aptarimai rengiami **vaikams**, bet taip pat **šeimos nariams** kaip šeimos švietimo veikla. Šie aptarimai padeda stiprinti kalbos įgūdžius ir vaikų tiesioginį ryšį su įvairių regionų kultūra, tarptautine klasikine literatūra, istorija, jie grindžiami dalyvių asmenine patirtimi. Rengiant dialogu grindžiamus literatūros kūrinių aptarimus nesivadovaujama išankstine nuostata, kad mokiniai ir šeimos, kurių socialinė ir ekonominė padėtis bloga, nesidomi klasikine literatūra, – yra ir tokių mokinių, kurie skaito „Odiseją“ ir dialogo forma aptaria šioje knygoje perskaitytas mintis su kitais dalyviais. Šia veikla didinamas mokinių raštingumas ir apskritai stiprinamas jų mokymasis.

Jei dialogu grindžiami literatūros kūrinių aptarimai rengiami kaip šeimos ir bendruomenės švietimo veikla, skaityti ir aptarti knygų renkasi suaugusieji. Tokių knygų pavyzdžiai – Dž. Džoiso „Ulisas“ ir F. G. Lorkos „Bernardos Albos namai“. Šioje veikloje dalyvaujantys šeimos ir bendruomenės nariai ir patys stengiasi mokytis, ir skatina tai daryti savo vaikus. Tai įmanoma todėl, kad šioje veikloje daugiausia dėmesio skiriama instrumentiniam mokymuisi (angl. *instrumental learning*) ir dalyvių reikmių bei poreikių tenkinimui. Todėl gerėja dalyvaujančių šeimų išsimokslinimas ir keičiasi tų šeimų narių tarpusavio santykiai, taip pat gerėja mokinių mokymosi rezultatai.

Dialogu grindžiamus literatūros kūrinių aptarimus organizuojančių mokyklų mokymo programa nesiskiria nuo kitų mokyklų mokymo programos, o mokytojai turi laikytis vyriausybės nustatytų standartų. Ši veikla visų pirma padeda stiprinti su raštingumu, literatūra ir istorija susijusį mokymo programos dalykų turinį. Kaip ir kitomis sėkmingomis mokymo iniciatyvomis, dialogu grindžiamais literatūros kūrinių aptarimais siekiama sustabdyti neigiamą vadinamąjį *Mathew* efektą, kurio esmė – mažiau duoti tiems, kurie patiria daugiau sunkumų, nes visiems suteikiama galimybė tobulėti, o ypač – galimybė naudotis aukštos kokybės turiniu tiems, kurių sąlygos ne tokios palankios. Iš

³ Europos Komisijos komunikatas (2011 m. sausio mėn.). „Mokyklos nebaigusių asmenų skaičiaus mažinimas – vienas svarbiausių strategijos „Europa 2020“ tikslų“.

pradžią mokytojai išeina pirminį mokymą, jiems išdėstomi visi su šiuo mokymosi metodu susiję moksliniai pagrindai. Mokytojai organizuoja dialogu grindžiamus literatūros kūrinių aptarimus ir sprendžia, kada juos rengti. Šie aptarimai gali būti rengiami kaip papildoma veikla, jais nepakeičiama kita veikla, pavyzdžiui, pagrindinės pamokos. Mokytojai taip pat atsakingi už tinkamą šio mokymosi metodo įgyvendinimą. Jei dialogu grindžiami literatūros kūrinių aptarimai rengiami kaip šeimos švietimo priemonė arba siekiant prailginti mokinių mokymosi laiką, šiuos aptarimus gali vesti savanoris.

Mokyklose, kurios rengia dialogu grindžiamus literatūros kūrinių aptarimus, sprendimai, kokios pagalbos mokiniams reikia, priimami įprasta tvarka, tačiau į dialogu grindžiamus mokymosi rezultatų vertinimo bei susitarimų sudarymo procesus įtraukiami ir tėvai, mokytojai, savanoriai bei mokiniai. Jei mokiniui sunku perskaityti reikiamas knygas arba pasirengti šiems aptarimams, organizuojama pagalba mokykloje: mokiniams pasirengti aptarimui gali padėti mokytojas pagalbininkas arba labiau įgudęs bendraamžis. Taip pat galima susitarti su šeimos nariais, kad jie padėtų vaikui namuose atlikti skaitymo užduotis. Dialogu grindžiamus literatūros kūrinių aptarimus rengiantys mokytojai ir mokyklos taiko ne tik vidaus procedūras, bet ir įprastas vertinimo priemones (pvz., standartizuotus testus). Šie aptarimai turėtų visiems mokiniams padėti išlaikyti bet kurį testą, ypač susijusį su raštingumu.

Dialogu grindžiami literatūros kūrinių aptarimai papildomai nekainuoja nei mokykloms, nei mokiniams, taip pat mokyklos negauna papildomo finansavimo šiai veiklai organizuoti. Kadangi imantis rengti dialogu grindžiamus literatūros kūrinių aptarimus sutelkiami švietimo bendruomenės (šeimos, bendruomenės narių ir pačių mokinių) jau turimi išteklių siekiant sustiprinti visų vaikų mokymąsi, šie aptarimai ilgainiui yra tvari švietimo veikla.

TENKINAMI POREIKIAI IR SPRENDŽIAMAI UŽDAVINIAI

- Lankomumo ir tolesnio dalyvavimo švietimo sistemoje užtikrinimas
- Elgsenos problemų mažinimas
- Motyvavimas mokytis
- Vaikų emocinė gerovė, solidarumas ir draugystė
- Mokymosi rezultatai
- Mokymasis daugiakultūroje aplinkoje
- Šeimų išsimokslinimo gerinimas
- Mokinių, šeimų ir mokyklos ryšiai

INTERVENCIJOS MASTAS

Dialogu grindžiamuose literatūros kūrinių aptarimuose gali dalyvauti bet kuris mokymo centre besimokantis asmuo. Šis mokymo modelis sukurtas *La Verneda – Sant Martí* suaugusiųjų mokykloje. Tai daugiau nei prieš 35 metus sukurta besimokanti bendruomenė, įsikūrusi neturtingame Barselonos rajone. Šiuo metu tokie aptarimai rengiami įvairių lygmenų ir tipų mokyklose – lopšeliuose, vaikų darželiuose, taip pat pradinėse, pagrindinėse ir vidurinėse mokyklose, suaugusiųjų mokymo centruose (pagal mokymosi visą gyvenimą ir (arba) antros galimybės mokytis priemones) ir netgi kalėjimuose. Dialogu grindžiamus literatūros kūrinių aptarimus gali rengti įvairios mokyklos – valstybinės, privačios, religinės, nereliginės, esančios

vargingose vietovėse, taip pat įsikūrusios „vidurinioios klasės“ ir prestižiniuose gyvenamuosiuose rajonuose. Nors šiuose aptarimuose dalyvauja visokių mokinių, jie yra ypač naudingi palankių socialinių ir ekonominių sąlygų neturintiems mokiniams, mažumų grupėms, taip pat mokymosi sunkumų turintiems arba neįgaliesiems mokiniams.

INTERVENCIJOS INTENSYVUMAS

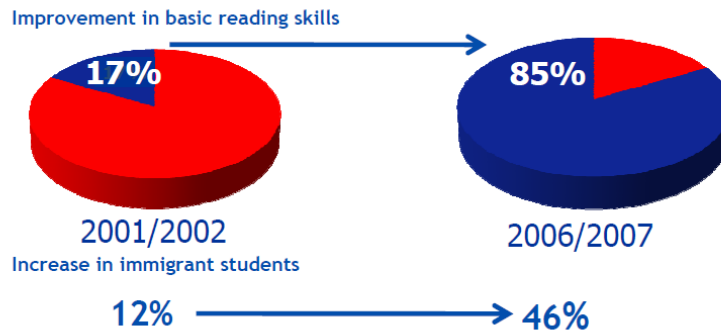
Dialogu grindžiami literatūros kūrinių aptarimai nuolat rengiami visus mokslo metus ir juose dalyvauja visi klasės mokiniai netaikant išimčių. Aukštos kokybės tekstais ir bendravimu grindžiamas supratimo ir interpretavimo procesas mokiniams, kurių skaitymo įgūdžiai nepakankami, suteikia galimybę šiuose aptarimuose pasiekti daug geresnių rezultatų, nei dalyvaujant kitokioje raštingumo didinimo veikloje. Kiekvienas mokytojas pats sprendžia, ar dialogu grindžiamus literatūros kūrinių aptarimus jis nori rengti kas savaitę, du kartus per savaitę, kas mėnesį ar kitokiu dažnumu.

REZULTATAI

Tarp pagrindinių laimėjimų⁴, pasiektų taikant dialogu grindžiamų literatūros kūrinių aptarimų metodą, paminėtini šie: 1) mokinių pagalbinių įgūdžių tobulinimas vykdant su kalba susijusią veiklą, 2) bendruomenės dalyvavimas mokymosi procesuose ir mokyklos veikloje, 3) bendravimo su skirtingos kilmės mokiniais įgūdžių tobulinimas, 4) skatinimas išsakyti nuomonę ir mąstyti. Šių laimėjimų pavyzdžių pateikiama toliau esančiuose konkrečios mokyklos atvejų aprašymuose.

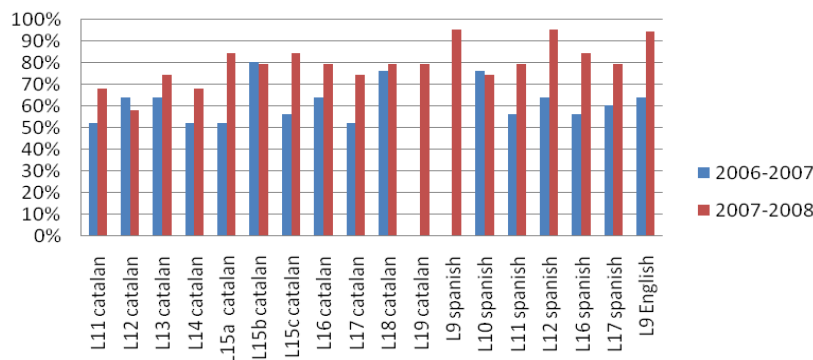
Mare de Déu de Montserrat mokykla (Terasa, Ispanija) – vienas iš pavyzdžių, iš kurio matyti, kad, įgyvendinant sėkmingas mokymo iniciatyvas (dialogu grindžiamus literatūros kūrinių aptarimus ir kitas iniciatyvas), galima pasiekti geresnių rezultatų. Ši besimokanti bendruomenė susibūrusi Terasos miesto pakraštyje esančioje vietovėje, kurioje gyvena daug nepalankios socialinės ir ekonominės padėties šeimų ir vyrauja didelis nedarbas bei skurdas. Daug mokinių yra kilę iš Maroko, Lotynų Amerikos šalių, taip pat šioje mokykloje mokosi romų kilmės mokinių. 2001–2002 mokslo metais ši mokykla tapo besimokančia bendruomene ir pradėjo įgyvendinti sėkmingas mokymo iniciatyvas. Dialogu grindžiamuose literatūros kūrinių aptarimuose dalyvauja mokiniai ir jų šeimos nariai. Iš išorės vertinimo rezultatų matyti, kad per 5 metus (2001–2006 m.) mokinių, išlaikiusių oficialų **skaitymo gebėjimų** egzaminą, padaugėjo nuo 17 iki 85 proc. Taip pat toliau daugėjo mokinių imigrantų ir 2011 m. jie sudarė daugiau negu 70 proc. visų mokyklos mokinių.

⁴ Toliau pateikiami kiekybiniai duomenys gauti iš mokyklos, įgyvendinančios keletą sėkmingo mokymosi iniciatyvų, todėl neįmanoma atskirai įvertinti dialogu grindžiamų literatūros kūrinių aptarimų poveikio. Kuo daugiau sėkmingų mokymosi iniciatyvų mokyklos įgyvendina, tuo geresnių rezultatų jos pasiekia.

Mokinių, kurių pagrindiniai skaitymo gebėjimai pagerėjo, procentinė dalis (2001–2006 m.). Šaltinis: Projektas INCLUD-ED.

Iš paskesnių mokslo metų duomenų, susijusių su kalbiniais gebėjimais, matyti tokia pati gerėjimo tendencija:

Pagrindiniai kalbiniai gebėjimai (2-a klasė). Šaltinis: projektas INCLUD-ED.

Nors mokymosi problemos labai dažnai siejamos su pernelyg dideliu imigrantų kilmės mokinių skaičiumi, iš šios mokyklos pavyzdžio matyti, kad mokymosi sėkmę lemia ne klasės mokinių etninė kilmė, o taikomi metodai. Iš šio atvejo galima daryti išvadą, kad taikant moksliniais tyrimais pagrįstus metodus, kurių sėkmingumas jau įrodytas, pavyzdžiui, dialogu grindžiamų literatūros kūrinų aptarimų metodą, galima žymiai pagerinti mokinių mokymosi rezultatus.

Mare de Déu de Montserrat mokykloje dialogu grindžiami literatūros kūrinų aptarimai labai populiarūs ir šią veiklą organizuoja marokietės. **Šeimos nariams aktyviai dalyvaujant** ir domintis švietimu **griaunami stereotipai**, susiję su migrantų noru mokytis ir jų mokymosi sėkme. Be to, dalyvaudami šiuose aptarimuose ir namuose **kalbėdamiesi apie tai, ką skaito** vaikų ir suaugusiųjų aptarimuose, šeimos nariai padeda savo vaikams pasiekti sėkmingų mokymosi rezultatų:

Dabar vakarieniamis mes kalbamės apie knygas, kurias skaitome aptarimuose. Aš paaiškinu vaikams ir vyrui, apie ką diskutavome. Taip pat papasakoju apie skaitomas knygas (marokietė mama)⁵.

Skaitydami pasaulinės literatūros kūrinius mokiniai skatinami **giliau mąstyti ir diskutuoti** universaliais, visais laikais aktualiais temomis, tokiomis kaip meilė, karas arba draugystė. Jie taip pat randa sąsajų tarp skaitomos knygos ir savo gyvenimo.

Literatūros kūrinių aptarimuose mes kalbamės apie tai, kas vyksta mūsų gyvenime, ir savo patirtį susiejame su knygomis. Mes diskutuojame labai svarbiomis temomis, pavyzdžiui: ištikimybės, meilės temomis, taip pat kalbamės apie jausmus, kokie žmonės yra „kieti“, apie religiją, draugystę, drąsą, apdairumą... Tai labai svarbūs dalykai. Jau perskaitėme keletą knygų, taigi dabar pradėdame lyginti įvairių knygų veikėjus. Vienas iš pavyzdžių – Ulisas iš „Odisejos“ ir Don Kichotas iš „Don Kichotas iš La Mančos“. Kai aptarinėjome knygą, mums atrodė, kad drąsesnis Don Kichotas, o kitiems – kad Ulisas. Galiausiai nusprendėm, kad drąsesnis tas, kuris priima iššūkius, – nesvarbu, ar vaizduotėje, ar tikrovėje. Kalbėdami apie „Odiseją“ ir „Don Kichotą“ lyginome dar vieną dalyką – ar jie abu siekė to paties tikslo, ar abu viską darė dėl meilės, dėl moters. Šią diskusiją taip pat visi prisimenam. (10-metė mergaitė, dalyvaujanti dialogu grindžiamuose literatūros kūrinių aptarimuose)

Šios diskusijos daro poveikį ne tik mokymuisi, bet ir dalyvių gebėjimui **palaiykėti darnius tarpusavio ryšius** ir geriau suprasti vieniems kitus, kaip matyti iš šios citatos:

Dialogu grindžiami literatūros kūrinių aptarimai padeda užmegzti dialogą, kurį anksčiau būdavo daug sunkiau pradėti. Šie aptarimai sustiprina jaunuolių tarpusavio ryšius: jie klausinėja apie knygas, nori sužinoti aptarimuose išsakomas nuomones ir bendrauja su klasiokais, su kuriais anksčiau nebendraudavo. Savo klasiokus jie vertina visai kitaip. Tačiau dar labai svarbu, kad aptarimai į juos atėjusiems mokinių giminaičiams padeda geriau suprasti, kas vyksta mokyklose ir tarp mokinių. (Vidurinės mokyklos mokytojas)⁶

Kadangi pasiekiami gerų rezultatų, nuo XX amžiaus paskutiniojo dešimtmečio dialogu grindžiamas literatūros kūrinių aptarimus rengiančių mokyklų labai padaugėjo. Šiuo metu **dialogu grindžiamų literatūros kūrinių aptarimų metodas taikomas daugiau negu 200 mokyklų Europoje ir daugiau negu 300 mokyklų Lotynų Amerikoje.**

⁵ De Botton, L., Girbes, S., Ruiz, L., & Tellado, I. (2014). Moroccan mothers' involvement in dialogic literary gatherings in a Catalan urban primary school: Increasing educative interactions and improving learning (liet. „Marokiečių mamų dalyvavimas dialogu grindžiamuose literatūros kūrinių aptarimuose vienoje miesto pradinėje mokykloje Katalonijoje. Švietėjiškų ryšių ir mokymosi stiprinimas“). *Improving Schools*, 17(3), 241-249. doi: 10.1177/1365480214556420. p.246.

⁶ Serrano, M., & Mirceva, J. (2010). Dialogic imagination in literacy development (liet. „Dialogu grindžiama vaizduotė ugdant raštingumą“). *Journal of Psychodidactics* (liet. „Psichodidaktikos žurnalas“), 15(2), 191-205. doi: <http://dx.doi.org/10.1387/RevPsychodidact.820>. p.201.

Šis metodas sėkmingai taikomas įvairiose mokyklose ir šalyse, tačiau tai kartu ir tam tikras iššūkis bei pavojus, kad bus neišsaugoti šios sėkmingos mokymo iniciatyvos principai. Konkrečiai – kai mokyklos ir specialistai taip pat vadina panašią su literatūra, tačiau ne su klasikine literatūra, susijusią veiklą, jie iškraipo šio metodo esmę. Tokia veikla turėtų būti vadinama jau kitaip. Kartais mokytojai, kurie iš pradžių nėra įsitikinę, kad svarbu naudotis klasikine literatūra, pamatę, kaip skiriasi mokinių bendravimas ir mokymasis naudojant vienos ir kitos kategorijos knygas, pakeičia nuomonę.

NUORODOS

- De Botton, L., Girbes, S., Ruiz, L., & Tellado, I. (2014). Moroccan mothers' involvement in dialogic literary gatherings in a Catalan urban primary school: Increasing educative interactions and improving learning (liet. „Marokiečių mamų dalyvavimas dialogu grindžiamuose literatūros kūrinų aptarimuose vienoje miesto pradinėje mokykloje Katalonijoje. Švietėjiškų ryšių ir mokymosi stiprinimas“). *Improving Schools*, 17(3), 241-249. doi: 10.1177/1365480214556420. <http://imp.sagepub.com/content/17/3/241.abstract>
- Flecha, R. (2015). *Successful Educational Action for Inclusion and Social Cohesion in Europe* (liet. „Socialinei sanglaudai ir įtraukčiai Europoje didinti skirtos sėkmingos mokymo iniciatyvos“). Springer Publishing Company. http://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-11176-6_4
- Flecha, R., García, R., & Gómez, A. (2013). Transferencia de tertulias literarias dialógicas a instituciones penitenciarias. *Revista De Educación*, 360, 140-161. doi: 10.4438/1988-592X-RE-2013-360-224. http://www.mecd.gob.es/revista-de-educacion/numeros-revista-educacion/numeros-anteriores/2013/re360/re360_08.html
- García, R., Girbés, S., & Gómez, G. (2015). Promoting Children's Academic Performance and Social Inclusion in Marginalized Settings: Family and Community Participation in Interactive Groups and Dialogic Literary Gatherings (liet. „Vaikų mokymosi rezultatų gerinimas ir socialinės įtraukties stiprinimas marginalizuotose vietovėse. Šeimos ir bendruomenės dalyvavimas interaktyviose grupėse ir dialogu grindžiamuose literatūros kūrinų aptarimuose“). In L.D. Hill.; F. J. Levine. *World Education Research Yearbook 2015* (liet. „2015 m. pasaulio švietimo mokslinių tyrimų žurnalas“, atiduota spaudai). New York: Routledge.
- INCLUD-ED Consortium (liet. „INCLUD-ED konsorciumas“). (2009). *Actions for success in schools in Europe* (liet. „Europos mokyklų sėkmingos iniciatyvos“). Brussels: European Commission.
- Pulido, C., & Zepa, B. (2010). La interpretación interactiva de los textos a través de las tertulias literarias dialógicas. *Signos*, 43(2), 295-309. Paimta iš <http://www.scielo.cl/pdf/signos/v43s2/a03.pdf>

Serrano, M., & Mirceva, J. (2010). Dialogic imagination in literacy development (liet. „Dialogu grindžiama vaizduotė ugdant raštingumą“). *Journal Of Psychodidactics* (liet. „Psichodidaktikos žurnalas“), 15(2), 191-205. doi: <http://dx.doi.org/10.1387/RevPsicodidact.820>.
<http://www.ehu.eus/ojs/index.php/psicodidactica/article/view/820>

Soler, M. (2004). Reading to Share: Accounting for others in dialogic literary gatherings (liet. „Skaityti ir dalytis su kitais: atsiskaityti kitiems dialogu grindžiamų literatūros kūrinių aptarimų dalyviams“). In M. -C. Bertau (Ed.), *Aspects of the Dialogic Self. International Cultural-Historical Human Sciences* (pp. 157-183).

DAUGIAU INFORMACIJOS

„Besimokančios bendruomenės“ – *Tertulias Dialógicas* (Instituto Natura). Filmukas apie dialogu grindžiamus literatūros kūrinių aptarimus (ispaniškai):
<https://www.youtube.com/watch?v=NfL5PfrJ9yY>

KONTAKTINIAI DUOMENYS

CREA. Kompetencijos visiems tyrėjų bendruomenė.

E. paštas: crea@ub.edu

Interneto svetainė <http://crea.ub.edu>